

Духовність і віра гуляйпільців: минуле й сучасне

Виконали:

учні 10-Б класу

КЗ “Опорний заклад загальної
середньої освіти “Престиж”
Гуляйпільської міської ради

Кацай Дарина,

Явор Надія,

Григоров Владислав

Консультант команди:

Лукаш Наталія Володимирівна

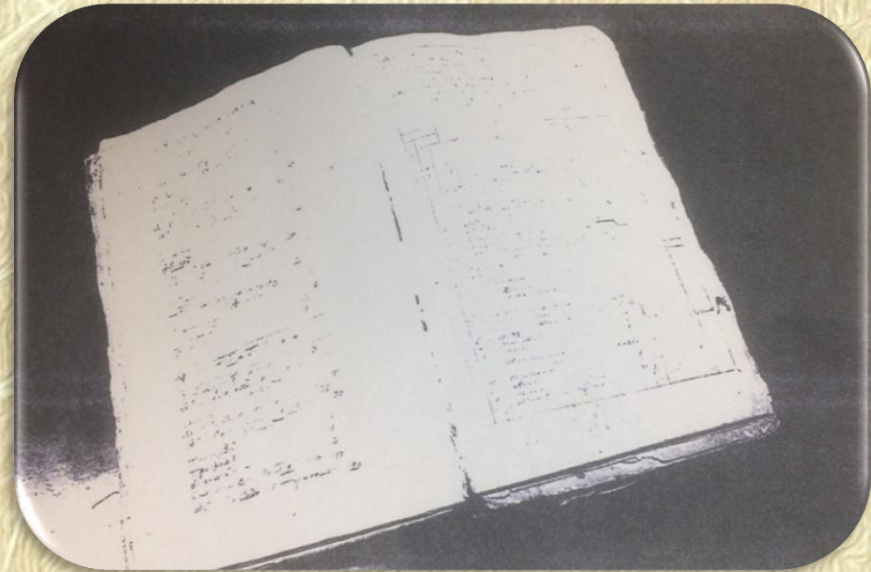
Історія першого храму

У серпні 1797 року перша церква в Гуляйполі вже була повністю добудована. Преосвященний Гавриїл своєю резолюцією дозволив і благословив протоіерею Круп'яноському освятити в Гуляйполі Хрестовоздвиженську церкву, що він і зробив 5 жовтня того ж 1797. Новозбудована церква простояла всього рік і на храмове свято згоріла до тла від великої пожежі. Гуляйпільська церква іменувалася Хрестовоздвиженською на честь великого християнського святого. Про його історію говорить легенда: «Разом із Ісусом Христом було страчено двох розбійників. Після зняття мертвих, хрести були закопані і про місцезнаходження їх знала тільки одна людина. У IV ст. імператор Костянтин зі своєю матір'ю Оленою вирішили знайти хрест. І так відшукали. Хрестів було три, і щоб установити, на якому розп'яли Ісуса, хрест по черзі клали на мерців, котрих везли на кладовище. І коли поклали третій хрест, померлий воскрес. Подивитися на диво прийшло багато людей. Єрусалимський патріарх Макарій піднявся на узвищення і здіймав, або, як тоді казали, здвигав хрест, тому ця подія й було названа Воздвиженням».

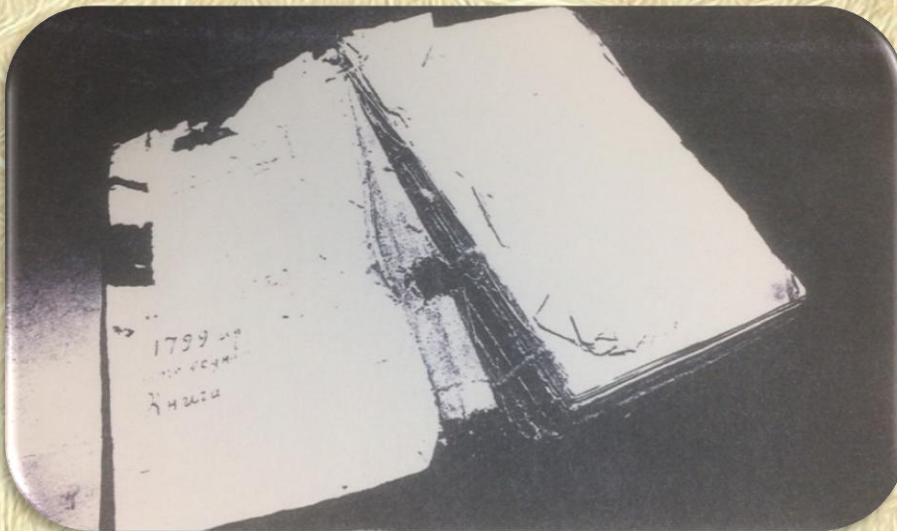

На попелищі Хрестовоздвиженської церкви прадіди спорудили нову, також дерев'яну. Вона була закладена 17 листопада 1798 року священиком Новомосковської Успенської церкви, Микитою Звенигородським. Храм у слободі таки був збудований і благополучно проіснував у селі ще до 1835 року, поки його не знищила пожежа. Церква дістала назву на честь свята Святої Трійці, котра відзначається на п'ятдесятій день після Великодня або Воскресіння Ісуса Христа. Храм із перших днів свого існування відігравав велику роль у житті прихожан. Багато прихожан, із метою очищення душі й наближення до християнських заповідей, ішли до церкви, про що свідчать документи.

На жаль, уявити, якими були перші дві церкви, неможливо, бо жодних зображень їх чи описів не збереглося.

Хрестовоздвиженська сповідна книга

Церкви збудовані з каменю

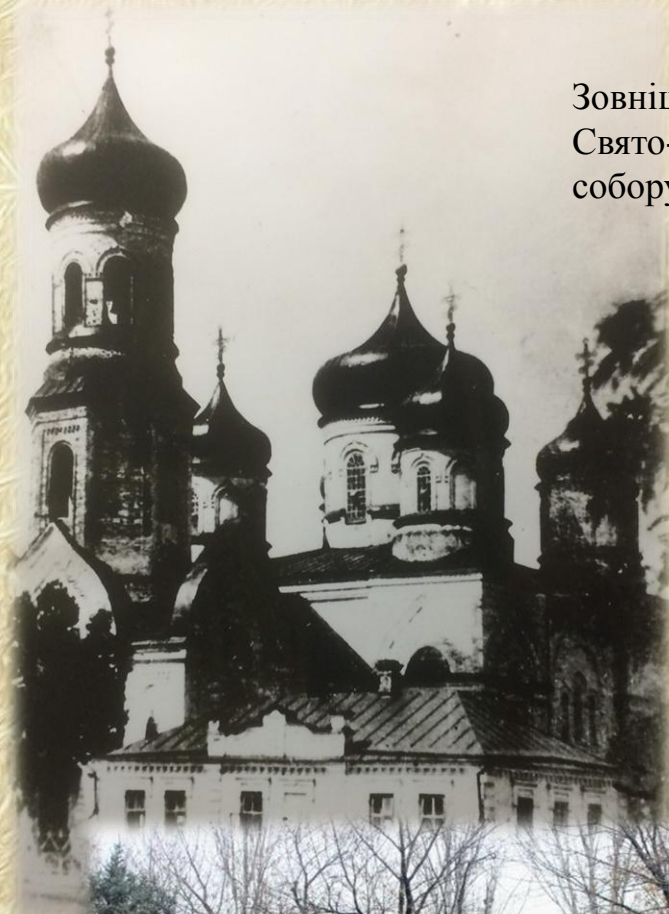
Першою кам'яною церквою в Гуляйполі була церква на честь святителя Хоми, що виросла на центральному кладовищі в 1888 – 1890 роках. Ні фотознімків, ні описів цієї споруди нам бачити не довелося, так як вони не збереглися. Через те не можна судити про її розміри та архітектурну цінність. На тому місці, де вона стояла, ще в останні роки було видно напівзасипане землею та сміттям провалля, що залишилося від підвалів храму. Чимало старожилів підтверджують походження підвалів на кладовищі.

Центральне кладовище; місце підвалів

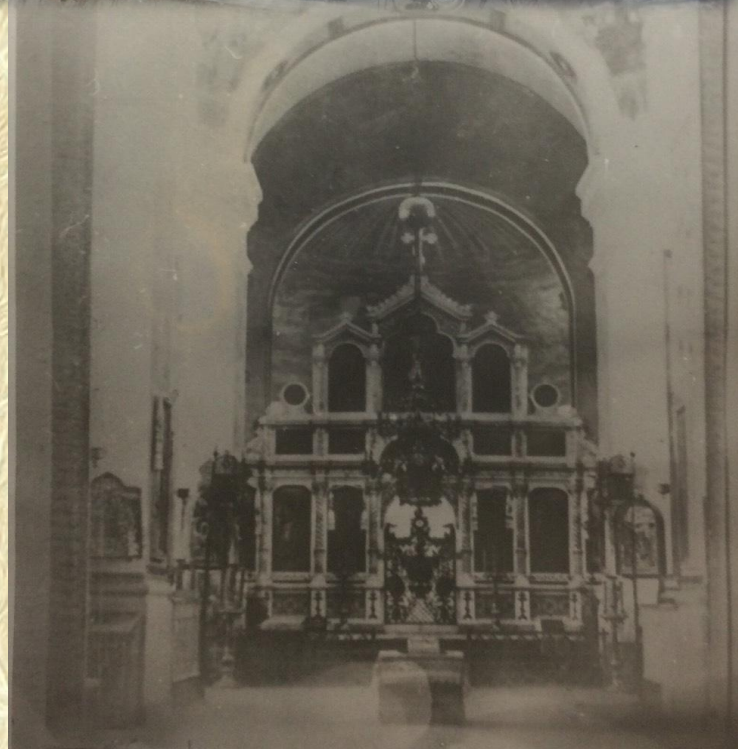
Для величезного села, яким було наше Гуляйполе в кінці XIX ст., однієї кам'яної церкви було замало, тому виникла необхідність у спорудженні нового храму, який повинен був стати гордістю всієї громади. Будувався новий храм довго – аж 10 років (з 1890 д 1900 рр.), але справа була варта того. Споруда, яка виросла в центрі Гуляйполя, була гарною й величною, найкращою в окрузі. Споруджений за проектом італійських і німецьких архітекторів, собор вражав красою. Ще здалеку відкривався чудовий вид на 5 бань і дзвіницю. Цьому сприяло ще і вдале розташування храму. Він стояв на місці сьогоднішнього центрального парку – у самому центрі Гуляйполя. Як розповідали гуляйпільські старожили А. Б. Бодня, Ф. М. Дерев'янка та ін., підготовка до будівництва й саме спорудження собору було грандіозним.

Зовнішній фасад
Свято-Троїцького
собору

За радянської доби комуністичний режим, виховуючи атеїстів руйнував не тільки церкви, але й з пам'яті людей стирали місця, де розташовувалися храми. На місці Свято-Троїцького собору до часів декомунізації стояв пам'ятник “Комсомольцям 20- х рр.”.

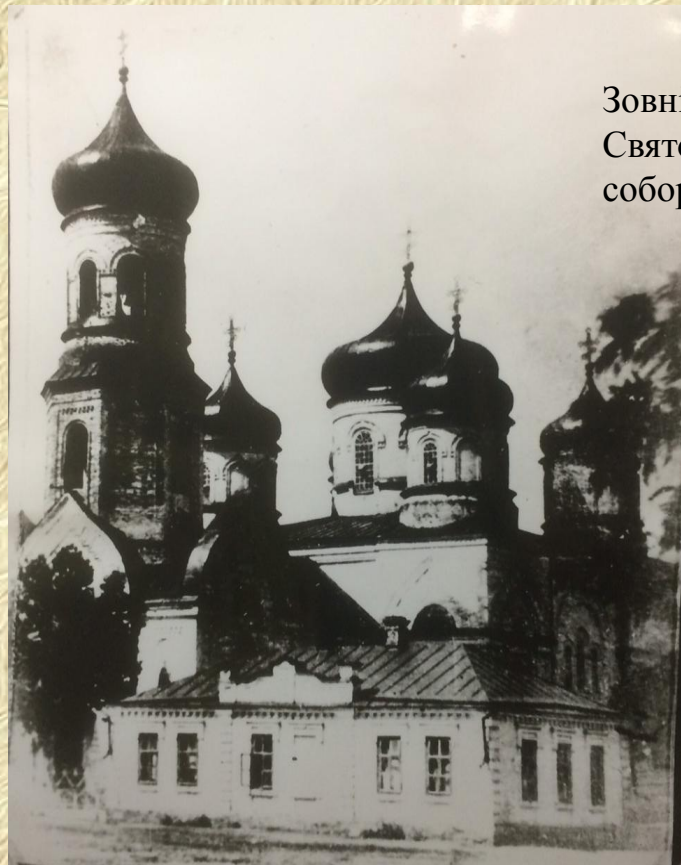
Фундамент Свято-Троїцької церкви

Внутрішній інтер'єр Свято-Троїцького собору

Спершу викопали величезну яму (котлован під фундамент для майбутнього собору), яку обшили дубовими дошками. У неї завезли вапно, яке гасилося кілька років, тому воно по твердості й міцності не поступалось цеглі. У вапняковий розчин додавалися сирі курячі яйця – від цього будівля була дуже міцною. Під час будівництва всі важкі матеріали довжиною від 2 до 60 метрів подавалися за допомогою важеля. Це робилося дуже легко – за рахунок круглих дерев'яних котлів, якими можна було переміщувати аж до 20 тон вантажу (таким способом, до речі, побудований увесь Санкт-Петербург). Оздоблення храму тривало майже вдвічі довше, ніж саме будівництво. Благо, кошти на це були виділені чималі, адже багаті прихожани, серед яких були й поміщики, і купці, не поскупилися на гроші. Настінні розписи в Свято-Троїцькому соборі робили майстри аж із Санкт-Петербурга. Фрески, вівтар із царськими воротами, люстри і прекрасні ікони стали справжньою окрасою храму.

Зовні собор теж вражав красою. Його хрести були вилиті із так званого «червоного золота» (999 проби). П'ять бань і дзвіниця сяяли, мов золоті. Досягалося це через те, що у фарбу доливали ртуть, яка надавала їй блиску. Храм було видно за десятки кілометрів. Звичайно, робота з такою фарбою була небезпечною, адже пари ртуті дуже шкідливі, навіть смертельні для людини, тому на цих роботах використовували ув'язнених, засуджених до страти. Проте для мирних парафіян це було не шкідливо, бо ртутною фарбою дозволялося фарбувати не нижче 20 метрів. Узимку, коли було холодно, у сторожці хрестили дітей, там же проводив свої заняття церковний хор, священники жили навпроти сторожки, у «церковному» будинку (просторому кам'яному приміщенні, що збереглося й зараз).

Зовнішній фасад
Свято-Троїцького
собору

Будинок, у якому раніше проживали священнослужителі

Священнослужителі в Гуляйпільських храмах

Храми не відігравали б великої ролі в житті суспільства, якби не віддані своїй справі священнослужителі. Одними з перших були Іоанн Ворошков, Карпо Іванович Степанов, Йосип Гординський, Рафаїл Іванович Ворошков (син отця Іоанна Ворошкова), Григорій Хомич, Василь Михайлович Котляревський, а також священник Шапошников. Дияконами при храмах значилися Матвій Григорович Буренко, Стефан Гаврилович Златопольський, Трохим Михайлович Котляревський та інші

Родина Лоскутових

У кінці 1950-х у м. Гуляйполі, що мало в радянський час не надто героїчну славу махновської столиці, можна було зустріти досить незвичного для буденного ока чоловіка. Одягнений він був, як правило, у довгий плащ, схожий на рясу (чи то рясу, перешиту під плащ), та капелюх із широкими полями. Мовчазний, зі стриманою усмішкою, завжди привітний, він нагадував образ дореволюційного інтелігента, що наче випадав із радянської буденності хрущовського періоду. Із цим чоловіком вітались усі, бо не було людини, яка б не знала колишнього священика Свято-Троїцької церкви с. Гуляйполя Олександра Тимофійовича Лоскутова чи просто отця Олександра. Серед місцевого населення він був чи не останньою асоціацією зі старим Гуляйполем – довоєнним, дореволюційним. Хтось бував у нього на сповіді, у когось викладав Закон Божий у школі, когось хрестив, а більшість просто пам'ятала його блискучі, змістовні проповіді.

Олександр Лоскутов

Вся родина була освічена та культурна. Дружина Олександра Тимофійовича Лоскутова – Лідія Олексіївна Бурмакіна, народилася 22 березня 1888 р. у м. Вільно або в населених пунктах неподалік нього. Вона навчалася у Віленському єпархіальному жіночому училищі (з 1898 по 1903 рр.), після чого, ймовірно, продовжувала навчання чи працювала в м. Гродно. На 1907 р. Лідія Олексіївна вже стає вчителем на руднику Ветка (неподалік Юзівки). Одружилися вони, скоріше за все, у середині 1911 р., оскільки 24 червня 1912 р. у них народилась первістка – донечка Ніна. У 1924 р. у родині Лоскутових народилась друга дитина – син Вадим, який пізніше загинув на фронті в 1944 р. Дочка Лоскутових – Ніна Олександрівна, перебувала у шлюбі з Івахником Сергієм Васильовичем, мала сина Олександра (Алека), 1932 р. н. Ніна Олександрівна все своє життя присвятила педагогічній діяльності, викладаючи музику в Хортицькому педучилищі м. Запоріжжя, а згодом в гуляйпільських школах і дитсадках. Олександр Тимофійович помер у 1960р., Лідія Олексіївна – у 1972-му. Ніні Олександрівни Івахник не стало 1995 р., її сина Олександра – останнього з родини Лоскутових, – у 2010-му.

За турботи отця Григорія (УПЦ Київського Патріархату), настоятеля Свято-Покровського храму м. Гуляйполя та за фінансової підтримки Валентини Володимирівни Синельник, удалося встановити нові кам'яні пам'ятники на могилах та облаштувати територію навколо.

Сучасні могили Лоскутових

Повернення до духовності в сучасних умовах

Троїцько-Благовіщенський храм

Повернення українцям незалежності стало сигналом для відродження духовного й релігійного життя громадян. Відновлена гуляйпільська Свято-Троїцька церква (що отримала назву від тієї, що колись височила в центрі міста), ще до недавнього періоду правила службу в переобладнаному приміщенні житлового будинку по вулиці 9 січня. І ось уже близько п'яти років, після знесення цієї будівлі, на цьому місці звели чудовий Троїцько-Благовіщенський храм та дерев'яну красуню-дзвіницю.

Була також збудована сучасна церква святого Тихона на відкритому для огляду місці по вул. Героїв України, біля автовокзалу.

Колишня Свято-Троїцька церква по вул. 9 січня

Церква Святого Тихона

Церковне життя відроджується не тільки на теренах міста Гуляйполе, але й в усьому районі. Церкви стали окрасою сіл і їхнім духовним центром у селах: Добропілля, Темирівка та Малинівка.

Храм мученика Олександра в селі Темирівка

Церква Преображення Господнього в селі Добропілля

Свято-Введенський храм у селі Малинівка

Гуляйпільська капличка – осередок майбутнього музею просто неба

Дерев'яний зруб каплички

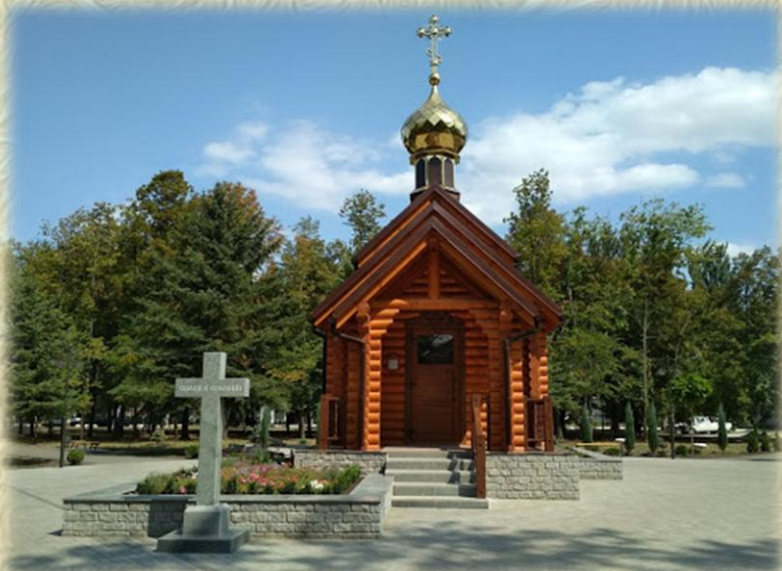
У сквері на місці колишнього Свято-Троїцького храму почали закладати музей просто неба! Вибір упав на це місце не випадково, оскільки сторінки історії Гуляйпільщини свято бережуть пам'ять про цей храм. Сьогодні зроблено чимало роботи. А почали зі встановлення каплички, виготовленої із дерев'яного зрубу. До речі, крім каплички, офіційне відкриття й освячення якої вже відбулося, частково благоустроїли територію, де встановлено відеоспостереження, а також пам'ятний знак у вигляді каменю та хреста.

14 серпня 2018 року, у день Медового спасу Господнього, відбулася значуща подія в нашому місті – освячення каплички, цього невеликого пристанища православ'я, зведеного за ініціативи керівництва громади, молодого історика Сергія Звілінського та за фінансової підтримки місцевого мецената Сергія Курмана.

Окрім того, організатори вдалися до дуже цікавого моменту: за допомогою археологічних досліджень, зокрема методом шурфування, знайшли фундамент старої церкви.

Камінь біля каплички

Капличка

Освячення каплиці

Фундамент Свято-Троїцької церкви

Сьогодні

Наше покоління стало свідками знаменної події в духовному житті українців. 15 грудня 2018 року шляхом об'єднання наявних українських православних церков УПЦ КП, УПЦ МП, УАПЦ було утворено єдину Помісну Православну Церкву України. Предстоятелем Помісної православної церкви України є Митрополит Київський і всієї України. На цю посаду Об'єднавчий собор обрав митрополита Епіфана. Томос про автокефалію голові помісної православної церкви вручив Вселенський патріарх у Константинополі 6 січня 2019 року. Здобуття духовної незалежності є важливим кроком у процесі подальшої розбудови Української держави.

Висновок

У часи радянської держави руйнували церкви, виховуючи людину атеїстом, та переслідували священників, тому що церкви в житті людини відігравали неабияку роль, вони виконували не тільки релігійні функції, а й нерідко ставали освітніми закладами, бо при них засновували школи на кошти прихожан. Релігійні служителі були рупорами офіційної пропаганди, користувались авторитетом серед поселян у багатьох життєвих справах. слухняний

Сьогодні суспільство повернулося до відродження храмів, бо вони є провідниками формування моралі й культури української нації, сприяють вихованню духовності в підростаючого покоління, шанобливому ставленню до історичних пам'яток народу, утверджують право на свободу совісті й віросповідання.

Дана дослідницько-пошукова робота є невеликим внеском у процес відродження духовності гуляйпільців. Наше дослідження можуть використовувати на уроках історії рідного краю та краєзнавчих гуртках, при проведенні предметних тижнів історії, на засіданні історико-краєзнавчого гуртка, учні для підготовки до історико - краєзнавчих конкурсів й інтелектуальних змагань. Зібрані матеріали будуть запропоновані до друку в районній газеті «Голос Гуляйпільця» в рубриці «Сторінками минулого» та передані для поповнення експозиції в районний краєзнавчий музей.

***ДЯКУЄМО ЗА
УВАГУ!***